

«Νέες τεχνολογίες και εξ αποστάσεως εκπαίδευση
(e-Learning). Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές
στην τριτοβάθμια εκπαίδευση»

Μαρία Σταυρακάκη

Επιτροπή Κρίσης ΔΕ

Παναγιώτης Αναστασιάδης Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστημίου Κρήτης	Βαγγέλης – Ιωάννης Παπαβασιλείου Επίκουρος Καθηγητής Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστημίου Κρήτης	Κωνσταντίνος Χρηστίδης Ε.ΔΙ.Π. - Π.Τ.Δ.Ε Πανεπιστημίου Κρήτης
--	---	---

Ρέθυμνο, 11 Νοεμβρίου 2018

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών:
«Επιστήμες της Αγωγής - Εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)»

Θερμές ευχαριστίες

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες συντελέστηκε παγκοσμίως μία σειρά από μεταβολές διαφοροποίησαν τις γνώσεις για την ομαλή ένταξη των ατόμων στην κοινωνική και επαγγελματική ζωή, η τυπική εκπαίδευση καθίσταται ανεπαρκής.

Η ΕξΑΕ με τη χρήση των νέων τεχνολογιών αντικατροπτρίζει αφενός τις σύγχρονες ανάγκες και μεταβαλλόμενες συνθήκες και αφετέρου το πώς μπορεί να βελτιωθεί ποιοτικά η παρεχόμενη εκπαίδευση.

Οι νέες τεχνολογίες αξιοποιούν τις υπάρχουσες θεωρίες και καθιστούν ευκολότερη τη διαδικασία της διδασκαλίας, ενώ συμβάλλουν στην αύξηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των εταίρων της μάθησης.

Συνεπώς, η ηλεκτρονική μάθηση, στη διάρκεια της εξελικτικής της πορείας, ενσωματώνει τις τάσεις που αναδύονται, προάγει τη γνώση και ελαχιστοποιεί τυχόν περιορισμούς που μπορεί να παρεμποδίζουν την ανάπτυξη του σύγχρονου ανθρώπου στο σύγχρονο και μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

1. Σκοπός ...

να διερευνήσει τις σύγχρονες απόψεις των θεωρητικών του πεδίου της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning), καθώς και να αναδείξει τις μελλοντικές προοπτικές σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Στόχος να αποτυπωθούν οι σύγχρονες τάσεις και προοπτικές του e-Learning, όπως αναδεικνύονται μέσα από τη διερεύνηση των θεωρητικών του πεδίου της ηλεκτρονικής μάθησης.

---

2. Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώνονται και στα οποία αναμένεται να δοθούν οι αντίστοιχες απαντήσεις είναι τα εξής:

- 1) Ποιες είναι οι σύγχρονες απόψεις και προοπτικές στο πεδίο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning) στην τριτοβάθμια εκπαίδευση;
  - 2) Πώς οι σύγχρονες απόψεις της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης με τη χρήση των ΤΠΕ (e-Learning) έχουν εφαρμογή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση και ειδικότερα στην Ελλάδα;
-

3. Συνεισφορά της διπλωματικής εργασίας

Η παρούσα εργασία :

θα συμβάλει στην αποτύπωση των σύγχρονων τάσεων και πως εφαρμόζονται σε επίπεδο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ειδικότερα στην Ελλάδα

θα προσθέσει στην κεκτημένη γνώση σημαντικά στοιχεία για την περίπτωση του ΕΑΠ που μπορεί να χρησιμοποιηθούν από την εκπαιδευτική πολιτική του για να διορθώσει υπάρχουσες αδυναμίες του

θα είναι ένα χρήσιμο υλικό που μπορεί να αξιοποιηθεί είτε για περαιτέρω έρευνα σε συγκεκριμένους τομείς της ηλεκτρονικής μάθησης είτε για την υιοθέτηση μεθοδολογιών και εργαλείων σε πραγματικές συνθήκες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση

4. Μεθοδολογία

Η προσέγγιση του θέματος της παρούσας εργασίας είναι περιγραφική. Χρησιμοποιήθηκε **η μέθοδος της βιβλιογραφικής ανασκόπησης**, η οποία στόχευσε στην αναζήτηση της αντικειμενικότητας και την περιγραφή όλων των επιμέρους πτυχών του συγκεκριμένου θέματος.

Για να αναδειχτεί η εφαρμογή των ΤΠΕ στα Ανοικτά Πανεπιστήμια Ελλάδας και Βρετανίας επιλέξαμε τη **μεθοδολογία της μελέτης περίπτωσης**, η οποία αναδεικνύει πολλές πτυχές ενός φαινομένου υπό μελέτη και μπορεί να οδηγήσει σε μια εκ βάθους κατανόηση διαφόρων πτυχών του θέματος.

---

4. Μεθοδολογία

Πραγματοποιήθηκε **συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση**, από το 2000, επικεντρώνεται όμως την τελευταία δεκαετία και αφορά την τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Αναζητήθηκαν **πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές** από έγκριτα επιστημονικά περιοδικά και από διεθνή επιστημονικά συνέδρια σε έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή μέσω μηχανών αναζήτησης και ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων και περιοδικών, τα δεδομένα των οποίων, αφού **μελετήθηκαν, συσχετίστηκαν και ταξινομήθηκαν σε κατηγορίες**, στην συνέχεια αναλύθηκαν για την εξαγωγή συμπερασμάτων.

---

5. Δομή της εργασίας

---

1. Εισαγωγή
  2. Εξ αποστάσεως εκπαίδευση
  3. Τεχνολογίες Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και εξ αποστάσεως εκπαίδευση (e-Learning)
  4. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στη Ελλάδα
  5. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές στο πεδίο της ηλεκτρονικής μάθησης (e-Learning)
  6. Συζήτηση – Συμπεράσματα
-

6. Η ΕξαΕ με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)

είναι ... ένα νέο, καινοτόμο μοντέλο διδασκαλίας και μάθησης, λαμβάνει υπόψιν του την παιδαγωγική και τεχνολογική πτυχή της μάθησης, με σκοπό την οργάνωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε ψηφιακά περιβάλλοντα, με την αξιοποίηση των ΤΠΕ και των Δικτύων.

Με τις παρακάτω μορφές:

Σύγχρονη μορφή

Ασύγχρονη μορφή

Μεικτή - Συνδυαστική μορφή

---

6. Η ΕΞΑΕ με την χρήση των ΤΠΕ (e-Learning)

Τεχνολογική προσέγγιση

Τα προγράμματα ΕΞΑΕ **εξελίσσονται** παράλληλα με τη ραγδαία ανάπτυξη του Διαδικτύου και την αξιοποίηση του WWW.

Σε σχέση με :

- την πρόσβαση και την ανάκτηση ψηφιακού υλικού,
- τη διαδραστική ικανότητα της επικοινωνίας μέσω υπολογιστή
- την ανάπτυξη και εκμετάλλευση των δυνατοτήτων των Η/Υ για την εκτέλεση εφαρμογών
- την υποστήριξη γραφικών υψηλής πολυπλοκότητας.

Παιδαγωγική προσέγγιση

Διδακτικές θεωρίες που είχαν εφαρμογή στην προηγούμενη περίοδο εμπλουτίζονται, μετασχηματίζονται και ενσωματώνονται.

Στροφή προς τις **κονστροκτιβιστικές θεωρίες** όπου η διάδραση του εκπαιδευομένου με το εκπαιδευτικό υλικό δίνει νέες ευκαιρίες για συνεργατική δημιουργία γνώσης.

Έμφαση, **στη συνεργασία** μέσα από συνεργατικές δραστηριότητες μάθησης σε μαθησιακά εκπαιδευτικά περιβάλλοντα και σε εικονικές τάξεις, τόσο σε σύγχρονο όσο και σε ασύγχρονο πλαίσιο επικοινωνίας.

7. Σύγχρονες τάσεις και προοπτικές της ηλεκτρονικής μάθησης (e-Learning)

Διαδραστική μάθηση

Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (OERs)

Μαζικά Ανοικτά Ηλεκτρονικά Μαθήματα (MOOCs)

Κινητή μάθηση (mobile learning)

7.1 Διαδραστική μάθηση

Η αλληλεπίδραση μεταξύ των εκπαιδευομένων και της μάθησης εξακολουθεί να είναι σημαντικός παράγοντας

Ο σχεδιασμός της τεχνολογίας ενθαρρύνεται από την συνεργατική κοινότητα μάθησης

Η ηλεκτρονική μάθηση εξελίσσεται και δίνει έμφαση στη διαδραστική μάθηση μέσω των τεχνολογιών του κοινωνικού λογισμικού

7.1 Διαδραστική μάθηση

Web 2.0

- Εστιάζει στο χρήστη και στη σχεδίαση λογισμικού με βασικές αρχές: ανοικτό περιεχόμενο, διαμοιρασμός περιεχομένου και συνεργασίας από άτομα ή ομάδες, επικοινωνία και αλληλεπίδραση μεταξύ των χρηστών.
- Στην βάση των Web 2.0 δημιουργήθηκαν τα εργαλεία του κοινωνικού λογισμικού.

Εργαλεία κοινωνικού λογισμικού

- Ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης (π.χ. Facebook, Second life)
- Ιστοσελίδες κοινωνικής δημοσίευσης (π.χ. Blogs, Youtube)
- Ιστοσελίδες κοινωνικής δημιουργίας γνώσης (π.χ. Wikis)
- Εντάσσονται και τεχνολογίες που προϋπήρχαν του Web 2.0 (εικονικοί κόσμοι, παιχνίδια ρόλων)

Η μάθηση βασίζεται στην **θεωρία του Συνδεδιασμού**, πραγματοποιείται μέσω της σύνδεσης του εκπαιδευομένου σε μια κοινότητα μάθησης που στηρίζεται στη συνομιλία, αλληλεπίδραση, συνεργασία, διαμοίραση και κοινή χρήση εκπαιδευτικών πόρων.

7.2 Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι (OERs)

Κάθε εκπαιδευτική πηγή, σε ψηφιακή κυρίως μορφή, **ανοικτή και ελεύθερα διαθέσιμη προς τους χρήστες**, με νόμιμο τρόπο, χωρίς να απαιτείται συνδρομή ή άδεια πνευματικών δικαιωμάτων.

Περιλαμβάνουν: μαθησιακό περιεχόμενο, εργαλεία λογισμικού, συστήματα διαχείρισης μάθησης και περιεχομένου, πόρους εφαρμογής, βέλτιστες πρακτικές.

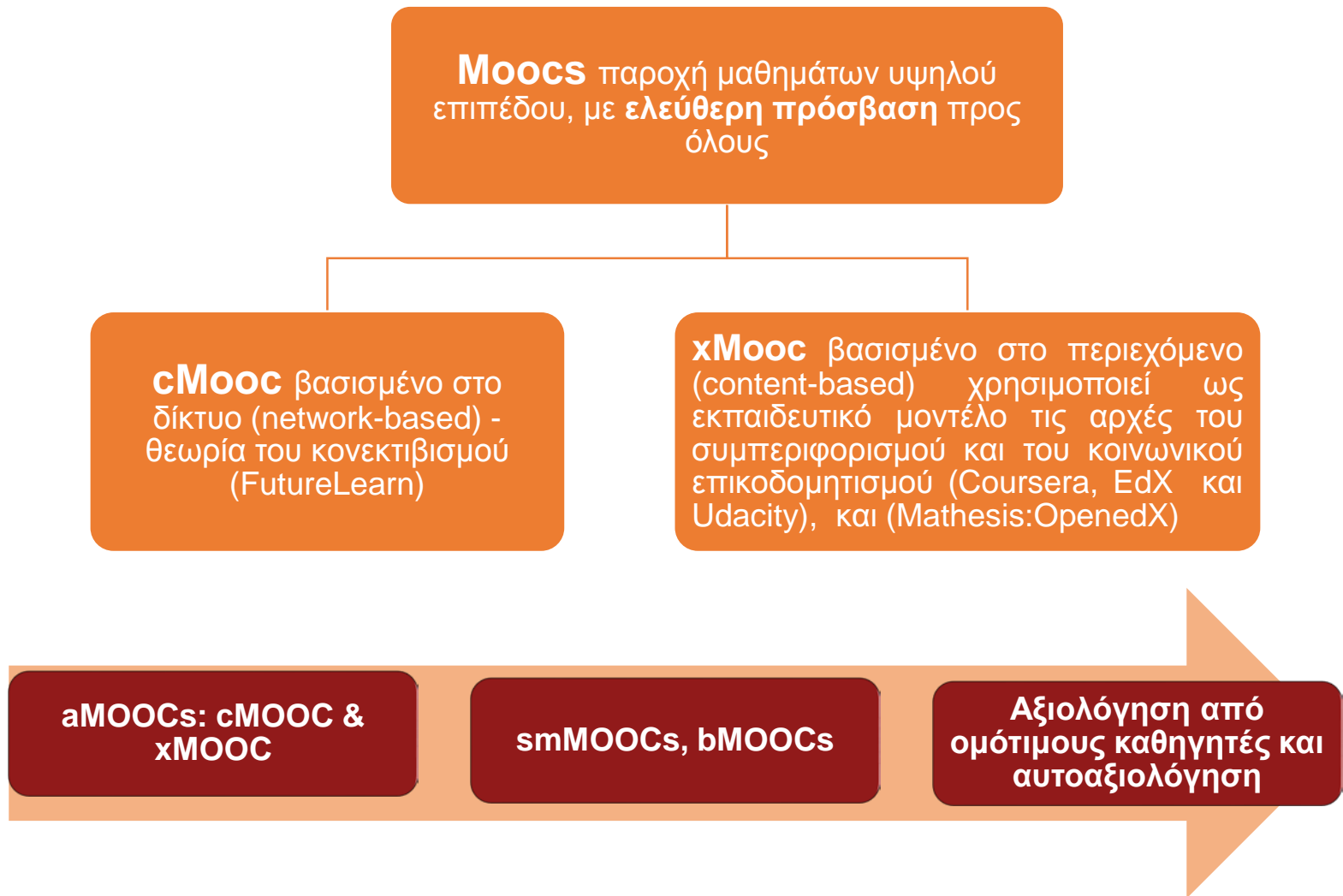
Δίνουν τη δυνατότητα στο χρήστη να αναθεωρήσει, επαναχρησιμοποιήσει, προσαρμόσει, αναδιανείμει το μαθησιακό του περιεχόμενο.

Η διάχυση πραγματοποιείται μέσω των ψηφιακών εκπαιδευτικών αποθετηρίων (www.ekt.gr)

Διεύρυνση των
αποθετηρίων σε
περισσότερους τομείς

Οι εκπαιδευόμενοι να
γίνουν παραγωγοί και
όχι καταναλωτές των
OERs

7.3 Μαζικά Ανοικτά Ηλεκτρονικά Μαθήματα (MOOCs)

7.4 Κινητή μάθηση (mobile learning)

Η απόκτηση οποιασδήποτε γνώσης και δεξιότητας μέσω της χρήσης κινητών συσκευών **οπουδήποτε και οποτεδήποτε και με διαφορετικούς τρόπους.**

- Προσφέρει σύγχρονους τρόπους στήριξης στη διαδικασία της μάθησης
  - Παρουσιάζει μοναδικά χαρακτηριστικά μάθησης: φορητή, προσωπική ή συνεργατική αλλά και αλληλεπιδραστική.
  - Δίνει έμφαση στη λογική της μάθησης.
  - Θεωρείται ως βοηθητική για την τυπική και άτυπη εκπαίδευση, με τεράστια δυναμική.
-

7.4 Κινητή μάθηση (mobile learning)

Πεδίο εφαρμογής: η **μεικτή ή συνδυαστική μάθηση**, η **τυχαία και η μάθηση στην κατεύθυνση της ερμηνείας** των πηγών πληροφόρησης και παροχής συμβουλών.

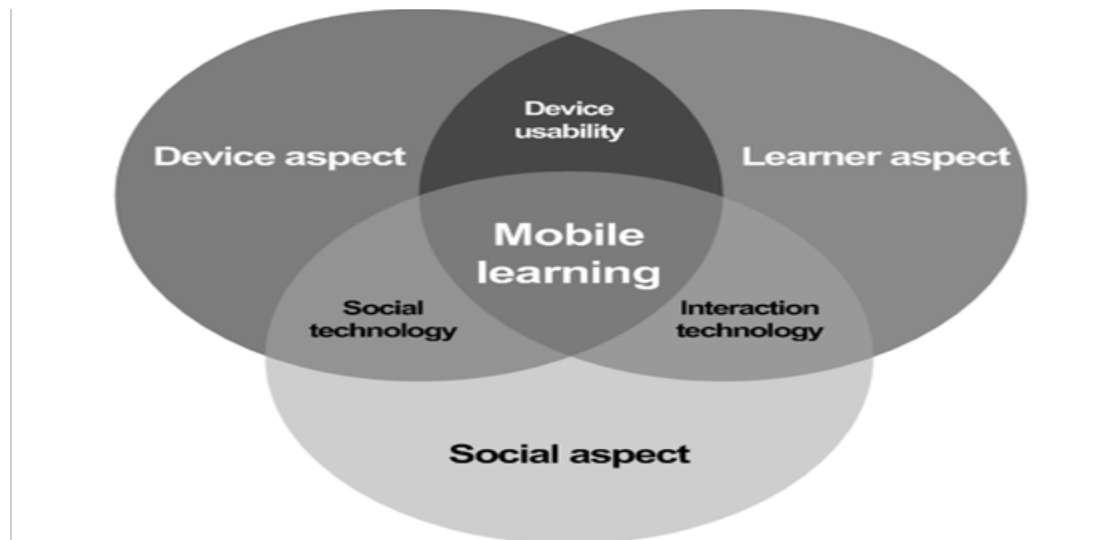

Θα πρέπει τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να ενσωματώσουν συγκεκριμένα μοντέλα τεχνολογίας, λαμβάνοντας υπόψιν βασικές θεωρητικές προσεγγίσεις, σε σχέση με τις δραστηριότητες που καλούνται να υποστηρίξουν όπως: συμπεριφορικές, συνεργατικές κ.ά.

7.4 Κινητή μάθηση (mobile learning)

Προς μια ολιστική προσέγγιση ... (Koole, 2009)

Καθορίζεται από συνδυασμό αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευομένων, κινητών συσκευών και λοιπών εμπλεκομένων της μάθησης

- **Ηλεκτρονικό βιβλίο (e-book)** όπου οι χρήστες μέσω iBooks μπορούν να αναζητήσουν, να αγοράσουν, να λάβουν και να αναγνώσουν ηλεκτρονικά βιβλία σε παγκόσμιο επίπεδο (π.χ. Apple).
- Εφαρμογή της **επαυξημένης πραγματικότητας**

7.5 Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

- Εφαρμόζει την πιο **σύγχρονη μορφή εκπαίδευσης**, αξιοποιεί πλήρως τις νέες τεχνολογίες και δημιουργεί πλείστα συνεργαστικά περιβάλλοντα μάθησης.

- Το **διδασκτικό υλικό** μέσω της **OpenLearn** περιλαμβάνει ένα ευρύ πλαίσιο πληροφοριών και δραστηριοτήτων, συνδέσμους με ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές παραγωγές (BBC)
- Η **ψηφιακή βιβλιογραφία** έχει αποτελέσει βασικό και αναπόσπαστο μέρος.

- Τα **(e-books)** συνιστούν ένα καινοτόμο εκπαιδευτικό εργαλείο.
- Αξιοποιεί το διαδίκτυο σε καίριες πτυχές και τα δημοφιλή μέσα κοινωνικής δικτύωσης (YouTube και το iTunes U),

7.5 Βρετανικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

- Έχει υιοθετήσει τις βασικές αρχές της εξατομικευμένης μάθησης.
- Έχει διαθέσει με επιτυχία OERs παγκοσμίως, μέσω του OpenLearn το περιεχόμενο **παρέχεται δωρεάν** στα iTunesEDU και iTunes U, ενώ συνεχώς επανεξετάζεται.
- Το 2012 δημιουργείται, ο βρετανικός πάροχος **MOOCs**, η «**Futurelearn**», που προσφέρει **δωρεάν** ηλεκτρονικά μαθήματα, τα οποία είναι **διαθέσιμα σε όλους** τους χρήστες του διαδικτύου παγκοσμίως.
- Υιοθέτησε, στην εκπαιδευτική του στρατηγική, **την κινητή μάθηση**, η οποία υποστηρίζει μαθητοκεντρικά και συνεργατικά μοντέλα μάθησης. Μέσω της εφαρμογής **OU Anywhere** εξασφαλίζεται η πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών.

7.6 Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Το **ΕΑΠ (1998)** υπηρετεί τις βασικές αρχές της εκπαίδευσης από απόσταση,

εφαρμόζει τη **μεικτή μορφή εκπαίδευσης** και αξιοποιεί τις ΤΠΕ σε ικανοποιητικό βαθμό

Το **εκπαιδευτικό υλικό** αποτελούν:

- τα βιβλία, οι κασέτες, τα βίντεο, τα CD-ROM
- **αποστέλλεται** μέσω συμβατικού ταχυδρομείου εκτός μερικών περιπτώσεων που είναι σε ηλεκτρονική μορφή και
- η αξιοποίηση του επιτυγχάνεται μέσω ανάρτησης στο portal

Υποστηρίζεται

από ελεύθερο λογισμικό διαχείρισης του εκπαιδευτικού περιεχομένου (Moodle), το οποίο παρέχει την δυνατότητα:

- για την οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού,
- την υποβολή των γραπτών εργασιών,
- την αυτοαξιολόγηση καθώς και
- διάφορες συζητήσεις (chat και forum).

Ανέπτυξε σε αρκετά καλό βαθμό τα blogs, τα forum συζήτησης, τις ηλεκτρονικές πηγές και τα video.

7.6 Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Η εκπαιδευτική πλατφόρμα E-class4U παρέχει:

φροντιστηριακά μαθήματα και **βοηθητικές πληροφορίες** για τις τελικές γραπτές εξετάσεις σε αρκετά εκπαιδευτικά τμήματα του Ιδρύματος

Η **επικοινωνία** μέσω e-mail, διαδικτύου και χώρος συζητήσεων (Forums) του Ιδρύματος.

Παρέχει: **ψηφιακά φροντιστηριακά μαθήματα**, σε συγκεκριμένες θεματικές ενότητες, δίνει πρόσβαση στην **Ψηφιακή Βιβλιοθήκη** Ξεκίνησε από το 2017 να παρέχει στο ευρύ κοινό της χώρας (**MOOCs**)

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 1^ο ερευνητικό ερώτημα:

Η
διαδραστική
μάθηση:

πραγματοποιείται μέσω της χρήσης των **τεχνολογιών του κοινωνικού λογισμικού** στο πλαίσιο συνεργασίας και επικοινωνίας των χρηστών με κοινά ενδιαφέροντα.

έχει θεωρητικό υπόβαθρο βασίζεται στη **θεωρία του συνδεδασμού**.

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 1^ο ερευνητικό ερώτημα:

**Οι Ανοικτοί
Εκπαιδευτικοί
Πόροι (OERs):**

Η σπουδαιότητα τους είναι μεγάλη, παρέχουν στον χρήστη **ελεύθερη και δωρεάν** πρόσβαση σε εκπαιδευτικές πηγές, για αναθεώρηση, επαναχρησιμοποίηση, προσαρμογή και αναδιανομή μαθησιακού περιεχομένου

θα πρέπει να **προωθηθεί** ακόμα περισσότερο ο **ενεργός** ρόλος της εκπαιδευτικής κοινότητας στην ανάπτυξη ψηφιακού περιεχομένου.

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 1^ο ερευνητικό ερώτημα:

Τα Μαζικά
Ανοικτά
Ηλεκτρονικά
Μαθήματα
(MOOCs)

παροχή μαθημάτων υψηλού επιπέδου με **ελεύθερη πρόσβαση** προς όλους τους ενδιαφερόμενους παγκοσμίως

έχουν θεωρητικό υπόβαθρο

να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό περιβάλλον μέσα από την διεύρυνση νέων μαθησιακών μοντέλων και μαθησιακών εργαλείων

να δοθεί έμφαση στην αξιολόγηση από ομότιμους καθηγητές και στην αυτοαξιολόγηση των εκπαιδευομένων.

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 1^ο ερευνητικό ερώτημα:

Η κινητή
μάθηση (m-
Learning):

αξιοποιεί τις φορητές συσκευές, τα ασύρματα δίκτυα και την κινητή τηλεφωνία για τη διευκόλυνση, απλοποίηση, υποστήριξη, ενδυνάμωση και επέκταση της διδασκαλίας και της μάθησης

δίνει έμφαση στην **κινητικότητα του εκπαιδευομένου** και στην **πλαisiώση της μάθησης**

προσαρμόζεται στις συνθήκες και στη μεταβαλλόμενη φύση της μάθησης

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 2^ο ερευνητικό ερώτημα :

Το ΟΥ/UK εφαρμόζει την **πιο σύγχρονη μορφή εκπαίδευσης** και αξιοποιεί πλήρως τις νέες τεχνολογίες για τη διαδικασία της μάθησης, ενώ το ΕΑΠ εφαρμόζει την **μεικτή-συνδυαστική μορφή εκπαίδευσης** και αξιοποιεί τις ΤΠΕ σε ικανοποιητικό βαθμό, παρόλα αυτά **θα πρέπει να εκσυγχρονιστεί.**

Το εκπαιδευτικό υλικό του ΟΥ/UK είναι ευρύ και μπορούν να το οικειοποιηθούν όλοι, μέσω της ηλεκτρονικής βιβλιοθήκης. Ευρείες είναι και οι βάσεις δεδομένων, όπως και οι πλαφόρμες με έρευνες, youtube ή το ανοικτό εικονικό διαδικτυακό περιβάλλον. Από την άλλη, το ΕΑΠ ενώ έχει ευρύ εκπαιδευτικό υλικό **χρειάζεται ανανέωση και εκσυγχρονισμό.**

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 2^ο ερευνητικό ερώτημα :

Το ΟΥ/UK δημιουργεί πλείστα **συνεργατικά περιβάλλοντα μάθησης** μέσω του διαδικτύου και χρησιμοποιεί με επιτυχία τα δωρεάν προς όλους: τα MOOCs, τα ηλεκτρονικά βιβλία και τη φορητή μάθηση από ειδικές συσκευές που το **ΕΑΠ** στερείται.

Η δε επικοινωνία δεν φτάνει στα επίπεδα αξιοποίησης της τεχνολογίας του ΟΥ/UK. Τα ψηφιακά φροντιστηριακά μαθήματα καλύπτουν μόνο για κάποιες ΘΕ, η ψηφιακή βιβλιοθήκη του **ΕΑΠ** δεν είναι τόσο μεγάλη και ευέλικτη, ενώ γίνεται σημαντική προσπάθεια επέκτασης των MOOCs.

8. Συμπεράσματα

Ως προς το 2^ο ερευνητικό ερώτημα: **Με μια ματιά...**

Σύγχρονες Τάσεις και προοπτικές του e-Learning:	Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας (ΟΥ/UK) (Σύγχρονη μορφή εκπαίδευσης)	Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (ΕΑΠ) (Μεικτή-συνδυαστική μορφή εκπαίδευσης)
Διαδραστική μάθηση	V	X
Ανοικτοί Εκπαιδευτικοί Πόροι	V	X
Μαζικά Ανοικτά διαδικτυακά Μαθήματα	V	V*
Κινητή μάθηση	V	X

* Το 2017 ξεκίνησε η πρώτη προσπάθεια

Σε μια μελλοντική προοπτική...

Η ηλεκτρονική και η κινητή μάθηση θα αποτελέσουν υποσύνολα της ψηφιακής μάθησης (digital-learning), ενώ ορισμένα μαθησιακά εργαλεία θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως m-Learning αλλά και e-Learning.

Επισημαίνεται η ανάγκη για άνοιγμα της εκπαίδευσης από τα στενά ακαδημαϊκά όριά της σε μια ευρύτερη προοπτική, της δια βίου μάθησης, προκειμένου να υποστηρίξει όλο και περισσότερο τις μεταβαλλόμενες μαθησιακές ανάγκες του 21ου αιώνα.

9. Περιορισμοί της έρευνας

Στην **έννοια του περιορισμού** συμπεριλήφθηκαν οι κάθε είδους δυσκολίες, οι οποίες προέκυψαν κατά τη διάρκεια της εκπόνησης της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Ως γνωστικό αντικείμενο, **οι νέες τεχνολογίες** διακρίνονται από έναν **μεγάλο όγκο ειδικών όρων και τεχνικών χαρακτηριστικών**, τα οποία δημιούργησαν μία δυσκολία στην επεξεργασία του υλικού.

Ωστόσο, καταβλήθηκε η κάθε δυνατή προσπάθεια, προκειμένου να αντιμετωπιστούν έγκαιρα και με ορθό τρόπο όλα τα προβλήματα και οι περιορισμοί, ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας να είναι, κατά το μέγιστο δυνατό, **πιο αντιπροσωπευτικά και πλήρη**.

10. Προτάσεις για μελλοντική έρευνα

Η μελέτη περίπτωσης των ανοικτών πανεπιστημίων, θα μπορούσε να **επεκταθεί και σε άλλα ιδρύματα** της Αμερικής, του Καναδά, αλλά κυρίως σε αυτά του τρίτου κόσμου.

Οι σύγχρονες τάσεις που αναδείχθηκαν μπορούν να **μελετηθούν περισσότερο**, ώστε να αναδειχθούν οι επιπτώσεις των OERs, των MOOCs και της κινητής μάθησης στα **μαθησιακά αποτελέσματα των εκπαιδευομένων**.

Σύνδεση με το εκπαιδευτικό περιβάλλον

Είσοδος

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας!
